

УДК 351:453

*Д. В. Лазаренко***АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ,
ЯКА ЗДІЙСНЮЄ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ**

Постановка проблеми. В умовах індустріального й постіндустріального суспільства природні ресурси є сировинною базою для всіх матеріальних настанов людини. Однак природне середовище є унікальним, незамінним для існування живої природи, найвищим створінням якої є людина. Іншими словами, людина не здатна до життя за межами природного середовища. Усе це приводить до того, що людство змушене для свого виживання раціонально й бережливо використовувати природні ресурси, які в більшості випадків є вичерпними. Тому держава повинна здійснювати функції регулювання використання природних ресурсів [1]. Провідне місце в системі забезпечення раціонального використання природних ресурсів посідають норми адміністративного права. Оскільки навколишнє природне середовище все більше забруднюється внаслідок екологічних катастроф, неефективного використання, це хвилює сьогодні світову прогресивну громадськість і вимагає комплексного підходу до вивчення проблем, що стосуються сфери буття людини [2].

Від ефективного й ощадливого використання природних ресурсів, забезпечення охорони навколишнього середовища залежить стабільне функціонування національної економіки, добробут населення, безпека життєдіяльності людства та поступова реалізація моделі сталого розвитку. Тому використання природних ресурсів і пов'язане з ним відповідне навантаження на навколишнє природне середовище являє собою ту сферу діяльності, яка визначає широке коло соціальних, економічних та екологічних проблем, вирішення яких неможливе без активної участі держави [3].

У системі механізму адміністративно-правового регулювання не останнє місце належить суб'єктам публічної адміністрації, які виконують різноманітні виконавчі функції, надають адміністративні послуги, зокрема з метою забезпечення раціонального використання природних ресурсів.

До проблеми адміністративно-правового статусу в різних сферах суспільного життя звертали свою увагу вчені-адміністративісти А.М. Авторгов, М.А. Бояринцева, С.А. Буткевич, М.М. Добкін, Є.Є. Додіна, М.К. Золотарьова, Н.В. Лебідь, А.М. Подоляка та інші. Проте безпосередньо предметом їх дослідження аналізована нами проблематика не була, вони зосереджували свої зусилля на суміжних аспектах адміністративно-правового регулювання.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, доктринальних теорій учених та чинного законодавства сформулювати поняття й розкрити елементи адміністративно-правового статусу публічної адміністрації, яка здійснює адміністративно-правове регулювання використання природних ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Н.В. Лебідь визначає, що адміністративно-правовий статус є складною правовою конструкцією, яка включає в себе його цілі, завдання, функції, компетенцію, організаційний блок елементів, відповідальність [4, с. 15]. Є.Є. Додіна на теоретичному рівні пропонує розрізняти загальний та спеціальний

адміністративно-правовий статус юридичних осіб [5, с. 15]. З такою позицією, на наш погляд, не можна не погодитися. Так, В.В. Галунько вважає, що загальний адміністративно-правовий статус особи – це сукупність юридичних засобів, які характеризують місце й роль фізичної або юридичної особи в адміністративно-правових відносинах. Визначальними для аналізу адміністративно-правового статусу особи є такі юридичні елементи: 1) публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки; 2) обсяг і характер правосуб'єктності; 3) адміністративна відповідальність; 4) у деяких випадках – дисциплінарна відповідальність посадових осіб публічної адміністрації [6, с. 148–152].

Що стосується спеціального адміністративно-правового статусу публічної адміністрації, то в науковій літературі існують певні тенденції й думки, які ми й наведемо. С.А. Буткевич визначає, що адміністративно-правовий статус Держфінмоніторингу України – це правова категорія, яка характеризує його місце в системі органів державної влади, визначає межі діяльності його працівників у відносинах з іншими суб'єктами правовідносин [7, с. 14]. А.М. Подоляка стверджує, що адміністративно-правовий статус складається з прав та обов'язків, правозастосування й особливостей юридичної відповідальності суб'єкта права [8, с. 9].

М.А. Бояринцева вважає, що адміністративно-правовий статус громадянина України – це встановлена законом та іншими нормативно-правовими актами система прав та обов'язків громадянина, яка реалізується через суспільні відносини у сфері державного управління та забезпечується системою юридичних гарантій на участь в управлінні державними справами й задоволенні публічних та особистих інтересів через діяльність державної влади й органів місцевого самоврядування [9, с. 11].

На думку М.М. Добкіна, адміністративно-правовий статус виконавчих органів міських рад – це визначена адміністративно-правовими нормами сукупність прав та обов'язків згаданих органів, які визначають їх місце й роль у системі місцевого управління, характер їх взаємовідносин із членами територіальної громади, органами місцевого самоврядування, органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями та їх посадовими особами, а також гарантій реалізації передбачених законодавством прав та обов'язків виконавчих органів міських рад і їх посадових осіб, відповідальність за виконання повноважень суб'єктами місцевого самоврядування [10, с. 16].

М.К. Золотарьова визначила, що адміністративно-правовий статус ДПІ являє собою складну юридичну конструкцію, головною складовою якої є компетенція, що доповнюється відповідальністю, завданнями, функціями, організацією (структурою) та порядком діяльності (форми й методи діяльності, порядок створення ДПІ та їх припинення) [11, с. 16].

А.М. Авторгов вважає, що до елементів адміністративно-правового статусу особи належать правосуб'єктність, права й обов'язки, юридична відповідальність. Адміністративно-правовий статус державного виконавця – це один із «видових» статусів, порівняно з адміністративно-правовим статусом державного службовця, проте й він є «родовим» щодо правових статусів із більшим рівнем конкретизації [12, с. 10–11].

Таким чином, щодо поняття й елементів спеціального адміністративно-правового статусу в юридичній літературі існують такі підходи:

– юридична конструкція адміністративно-правового статусу вченими адміністративістами розуміється так: правова категорія, складна правова

конструкція, сукупність юридичних засобів, система елементів, яка встановлюється законами та іншими нормативно-правовими актами;

– адміністративно-правовий статус в ієрархічній системі адміністративного права реалізується через адміністративно-правові відносини, які є складовою механізмом адміністративно-правового регулювання;

– до елементів адміністративно-правового статусу відносять адміністративну відповідальність, дисциплінарну відповідальність посадових осіб публічної адміністрації, завдання адміністративно-правового регулювання, обсяг і характер правосуб'єктності публічної адміністрації, правосуб'єктність публічної адміністрації, публічні суб'єктивні права, функції адміністративно-правового регулювання, цілі адміністративно-правового регулювання, юридичні обов'язки публічної адміністрації, юридичну відповідальність.

Ми не можемо цілком погодитися з усіма елементами адміністративно-правового статусу публічної адміністрації, запропонованими вітчизняними вченими в цьому переліку. На наш погляд, не відносяться до елементів адміністративно-правового статусу публічної адміністрації функції адміністративно-правового регулювання, які є категорією вищого щабля; також недоцільно включати до такого статусу компетенцію, більш доцільно використати із цією метою категорії конкретних обов'язків і прав публічної адміністрації.

Висновки. Таким чином, елементами адміністративно-правового статусу публічної адміністрації, яка здійснює регулювання використання природних ресурсів, є обсяг і характер правосуб'єктності, юридичні обов'язки, публічні суб'єктивні права та дисциплінарна відповідальність посадових осіб публічної адміністрації, які здійснюють публічне управління й надають адміністративні послуги у сфері регулювання використання природних ресурсів.

Отже, адміністративно-правовий статус публічної адміністрації, яка здійснює регулювання використання природних ресурсів, – це правова категорія «сукупність юридичних засобів (елементів)», яка встановлюється нормами адміністративного права через визначення правосуб'єктності, юридичних обов'язків, публічних прав та дисциплінарної відповідальності публічної адміністрації, що надає суспільству спеціального ефективного суб'єкта, який спроможний забезпечити раціональне використання природних ресурсів.

Література

1. Антонов А.Л. Державне регулювання відносин власності на природні ресурси : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / А.Л. Антонов ; Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя, 2008. – 19 с.
2. Григор'єв М.К. Взаємозв'язок соціальної екології, економіки і права: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / М.К. Григор'єв ; Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. – О., 2003. – 20 с.
3. Грушева Е.І. Державні механізми економіко-правового регулювання природокористування : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Е.І. Грушева ; Донецький держ. ун-т управління. – Донецьк, 2008. – 20 с.
4. Лебідь Н.В. Адміністративно-правовий статус державних інспекцій в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Н.В. Лебідь ; Харківський нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2004. – 20 с.

5. Додіна Є.Є. Адміністративно-правовий статус громадських організацій в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Є.Є. Додіна ; Одеська нац. юрид. акад. – О., 2002. – 21 с.
6. Адміністративне право України : [підручник] : у 2 т. / В.В. Галуцько, В.І. Олефір, Ю.В. Гридасов, А.А. Іванищук, С.О. Короєд. – К. : УУ, 2013. – Т. 1 : Загальне адміністративне право. Академічний курс. – 2013. – 396 с.
7. Буткевич С.А. Адміністративно-правовий статус державного комітету фінансового моніторингу України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / С.А. Буткевич ; Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ. – Дніпропетровськ, 2009. – 20 с.
8. Подоляка А.М. Адміністративно-правовий статус Державної автомобільної інспекції МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А.М. Подоляка ; Харківський нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2004. – 19 с.
9. Бояринцева М.А. Адміністративно-правовий статус громадянина України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М.А. Бояринцева ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2005. – 20 с.
10. Добкін М.М. Адміністративно-правовий статус виконавчих органів міських рад : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М.М. Добкін ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2009. – 20 с.
11. Золотарьова М.К. Адміністративно-правовий статус державних податкових інспекцій в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М.К. Золотарьова ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Дніпропетровськ, 2009. – 20 с.
12. Авторгов А.М. Адміністративно-правовий статус державного виконавця : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А.М. Авторгов ; Київський нац. ун-т внутр. справ. – К., 2008. – 17 с.

Анотація

Лазаренко Д. В. Адміністративно-правовий статус публічної адміністрації, яка здійснює регулювання використання природних ресурсів. – Стаття.

У статті доведено, що адміністративно-правовий статус публічної адміністрації, яка здійснює регулювання використання природних ресурсів, – це правова категорія, яка встановлюється нормами адміністративного права та складається з юридичних елементів, правосуб'єктності, юридичних обов'язків, публічних прав і дисциплінарної відповідальності публічної адміністрації, які здійснюють публічне управління й надають адміністративні послуги у сфері регулювання використання природних ресурсів.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, природні ресурси, публічна адміністрація, публічні права, юридичні обов'язки.

Аннотация

Лазаренко Д. В. Административно-правовой статус публичной администрации, которая осуществляет регулирование использования природных ресурсов. – Статья.

В статье доказано, что административно-правовой статус публичной администрации, которая осуществляет регулирование использования природных ресурсов, – это правовая категория, которая устанавливается нормами административного права и состоит из юридических элементов правосубъектности, юридических обязанностей, публичных прав и дисциплинарной ответственности публичной администрации, осуществляющих публичное управление и предоставляющих административные услуги в сфере регулирования использования природных ресурсов.

Ключевые слова: административно-правовой статус, природные ресурсы, публичная администрация, публичные права, юридические обязанности.

Summary

Lazarenko D. V. The Administrative status of subjects of public administration which regulates use of natural resources. – Article.

In this article proved that the administrative status of subjects of public administration, which regulates the use of natural, is legal category, which is set norms of administrative law. It consists of the following components of law, the legal rights and obligations and disciplinary liability subjects of public administration.

Key words: administrative status, natural resources, public administration, public law legal obligations.